

Кузьмінська Л. Д.

*кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник
лабораторії технологій професійного навчання
Інституту професійно-технічної освіти НАПН України*

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В РЕГІОНІ: НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ДИСКУРС

***Анотація.** Розглянуто основні напрями науково-практичної взаємодії Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України з професійно-технічними навчальними закладами як одного із стратегічних напрямів іміджового розвитку ПТНЗ на регіональному та національному рівнях.*

***Ключові слова:** Управління розвитком, професійно-технічна освіта в регіоні, науково-практичний дискурс*

Кузьминская Л. Д.

УПРАВЛЕНИЕ РАЗВИТИЕМ ПРОФЕССИОНАЛЬНО- ТЕХНИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В РЕГИОНЕ: НАУЧНО- ПРАКТИЧЕСКИЙ ДИСКУРС

***Аннотация.** Рассмотрены основные направления научно-практического взаимодействия Института профессионально-технического образования Академии педагогических наук Украины с профессионально-техническими учебными заведениями как одного из стратегических направлений имиджевого развития ПТУЗ на региональном и национальном уровнях.*

***Ключевые слова:** Управление развитием профессионально-техническое образование в регионе, научно-практический дискурс*

L. Kuzminska

MANAGEMENT OF VOCATIONAL EDUCATION IN THE REGION: SCIENTIFIC-PRACTICAL DISCOURSE

***Abstract.** The main directions of scientific and practical interaction of the Institute of Vocational Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine vocational schools as one of the strategic directions of image of VET at regional and national levels.*

***Keywords:** Development management vocational education in the region: scientific-practical discourse*

Постановка проблеми. Оптимізація управління різними соціальними процесами, і в тому числі в сфері професійно-технічної

освіти, може здійснюватися за рахунок застосування потенціалу соціального партнерства, що дає змогу сторонам взаємодіяти на основі рівноправного діалогу, досягати задоволення їх інтересів, високого ступеню адаптивності, а також широкої варіативності умов і напрямів соціально-партнерської діяльності. В умовах ринкової економіки управління розвитком професійно-технічної освіти в регіоні партнерство мобілізує наявні у сторін ресурси й створює абсолютно нові, що виникають в процесі спільної діяльності. Даний результат обумовлюється органічним взаємодоповненням потенціалів партнерів, координацією та інтеграцією їх дій, виникненням супутніх синергетичних ефектів.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблема соціально-партнерської взаємодії закладів ПТО за різними напрямками є предметом дослідження багатьох вчених (В. Григорєва [1], Г. Єльнікова [2], Я. Камінецький [3], В. Радкевич [4], В. Свистун [5], Л. Сергєєва [6], Скульська [7] та ін. Дослідники розкривають методологічні, концептуальні, технологічні аспекти феномену соціального партнерства як чинника управління розвитком професійно-технічної освіти.

Метою статті є аналіз досвіду науково-практичної взаємодії закладів ПТО з науковими установами на прикладі Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України.

Виклад основного матеріалу. Перехід суспільства від планової до ринкової економіки призвів до незворотних змін в системі ПТО на усіх рівнях. На соціальному рівні відбулася трансформація її статусу. Позитивні зміни стали можливі завдяки науково-дослідній роботі вчених – педагогів, які, власне, розпочали реформи у ПТО. У зв'язку з цим проблема забезпечення системного наукового супроводу

професійної освіти і навчання на основі розвитку практико-орієнтованої педагогічної науки є очевидною [7].

Основними завданнями партнерства закладів професійно-технічної освіти з науковими установами є:

- створення умов для інтеграції науки, освіти й виробництва шляхом створення нового покоління науково-методичних розробок;

- обґрунтування та апробація ефективних механізмів управління розвитком ПТО у кризових умовах, зумовлених як наслідками переходу до ринкової економіки, так і відсутністю взаємозв'язку між ринком праці й ринком освітніх послуг, невідповідністю якості навчання інтеграційним і конкурентним викликам;

- підвищення ефективності державних і міжнародних заходів, щодо розвитку професійної освіти і навчання на основі їх випереджувального наукового супроводу.

У контексті зазначеного зростає роль наукових установ, зокрема, Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України. Основним завданням Інституту, як базової наукової установи, є розв'язання на науковій основі комплексних завдань з розвитку професійної освіти і навчання. Це стосується як формулювання наукової проблеми, визначення основних орієнтирів науково-дослідної діяльності, так і реалізації функцій науково-методичного і організаційного характеру, що включає розробку й експертизу науково-методичних матеріалів, наукове консультування, здійснення експериментальної роботи; організацію та проведення науково-практичних заходів, спрямованих на апробацію й впровадження результатів досліджень [7].

Науково-практична взаємодія Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України з професійно-

технічними навчальними закладами є одним із стратегічних напрямів іміджового розвитку ПТНЗ на регіональному та національному рівнях.

В Інституті функціонують 6 науково-дослідних лабораторій, які здійснюють наукові дослідження з проблем: оновлення змісту професійної освіти і навчання; розроблення сучасних технологій професійного навчання, обґрунтування моделей управління ПТО в умовах регіоналізації; зарубіжних систем професійної освіти навчання, науково-методичного забезпечення професійної кар'єри та дистанційного навчання.

Одним із результативних прикладів співпраці закладів ПТО із науковими установами є постійно діючі науково-практичні семінари в експериментальних ПТНЗ та Інституті ПТО, на яких обопільно презентуються науковцями та практиками ефективні концептуальні, управлінські, науково-методичні напрацювання, обмін досвідом професійної підготовки кваліфікованих робітничих кадрів в умовах інноваційного розвитку освіти і суспільства.

Позитивною тенденцією є прагнення значної кількості керівників та представників педагогічного персоналу ПТНЗ до глибокого наукового пошуку, до написання дисертаційних досліджень.

В роботі науково-практичних семінарів беруть участь директори Департаментів освіти і науки, керівники ПТНЗ, представники, представники органів влади центрів зайнятості, наукової спільноти, освітяни – практики. Учасники зосереджують увагу на висвітленні актуальних проблем і перспектив управління якістю професійно-технічної освіти в регіоні та необхідності поширення практики співпраці науковців і керівників ПТНЗ з метою випереджувального впровадження новітніх зразків забезпечення регіонального управління конкурентоспроможністю закладів ПТО.

Засадничі аспекти розвитку професійної освіти в Україні з огляду на складні суспільно-економічні реалії все більше залежать від зростаючої ролі й значущості регіональних чинників розвитку професійно-технічної освіти в умовах ринкових відносин, та необхідності консолідованої співпраці органів влади, закладів ПТО, наукових установ для удосконалення нормативно-правового забезпечення функціонування й розвитку професійно-технічної освіти в умовах євроінтеграції.

Змістовна презентація досвіду науково-практичних напрацювань представниками Інституту професійно-технічної освіти НАПН України з питань науково-методичного забезпечення управління якістю професійного навчання відповідно до міжнародних стандартів якості ISO 9004:2000 сприяє визначенню прогностичних тенденцій розвитку системи ПТО, розробленню й впровадженню сучасних педагогічних ідей в практику професійної підготовки висококваліфікованих робочих кадрів.

У розробці державних стандартів, згідно з розробленою в Інституті ПТО НАПН України методикою, враховано необхідність формування змісту професійної освіти, орієнтованого на здобуття відповідних кваліфікацій (часткова, повна, додаткова); відбору змісту професійної освіти на основі вимог професійного стандарту; модульного структурування змісту базового блоку та навчальних модулів; забезпечення різних траєкторій професійного навчання; присвоєння кваліфікацій за результатами якісного виконання всіх видів робіт, передбачених професійним стандартом.

Науковцями Інституту ПТО НАПН України запропоновано структуру інформаційно-освітнього середовища ПТНЗ, що покладена в основу професійно-освітнього порталу Інституту професійно-технічної

освіти НАПН України. Компоненти середовища поділяються на дві категорії: суб'єкти і об'єкти, що поєднані перехресними зв'язками та гіперпосиланнями. Суб'єкти – учні, педагогічні працівники та адміністрація ПТНЗ. Об'єкти (контент) – джерельна база; довідково-пошукова система; інструментарій навчальної діяльності; засоби комунікацій; конструктор інформаційно-освітнього середовища тощо. Одним із важливих компонентів інформаційно-освітнього середовища є Репозиторій, який призначено для розміщення тематичних блоків: «Науково-методичні матеріали», «Загальноосвітні дисципліни», «Спеціальні дисципліни» та «Відкриті освітні ресурси».

Учасники науково-практичних семінарів зацікавлено обговорюють перспективи створеного в Інституті ПТО НАПН України інформаційних ресурсів, зокрема професійно-освітнього порталу, що охоплює контент-бібліотеку, репозиторій та інші види наукової, навчально-методичної інформації галузевого спрямування, електронні підручники нового покоління для ПТНЗ машинобудівного, аграрного, будівельного профілей та сфери обслуговування.

У забезпеченні моніторингу якості професійної освіти і навчання, актуалізується значущість розробленої науковцями Інституту інформаційно-аналітичної системи ПРОФТЕХ, що дає змогу управлінським структурам на національному, регіональному і місцевому рівнях одержувати своєчасно оперативну інформацію про стан професійної освіти з метою підвищення оперативності й обґрунтованості прийняття перспективних рішень. Дана система дозволяє готувати аналітичні звіти у різних інформаційних розрізах, відповідно до індикаторів і показників ефективної діяльності ПТНЗ. Наприклад працевлаштування, фінансування, матеріально-технічна база, зміст

навчання, навчально-методичне забезпечення, педагогічні працівники та ін.

Ураховуючи наявність проблем в управлінні розвитком професійно-технічної освіти в цілому та труднощів, що виникають в управлінні професійно-технічною освітою в умовах конкуренції та зростання невизначеності особливо актуальними й дискусійними на науково-практичних залишаються питання маркетингових механізмів управління конкурентоспроможністю професійно-технічних навчальних закладів на ринку освітніх послуг і кар'єрного розвитку майбутніх кваліфікованих робітників.

Конкурентоспроможність ПТНЗ, як комплексна характеристика ПТНЗ за визначений період часу в умовах конкретного ринку, відображає його перевагу перед конкурентами за низкою показників – освітніх, фінансово-економічних, маркетингових, матеріально-технічних, кадрових і соціальних, а також здатність ПТНЗ до безкризового функціонування і своєчасної адаптації до змінних умов зовнішнього середовища. На прикладі SWOT-аналізу конкретних ПТНЗ, зокрема такої слабкої сторони внутрішнього середовища ПТНЗ, як низький рівень інформатизації про свою діяльність, представлено іміджові недоліки та переваги позиціонування професійно-технічного навчального закладу на ринку освітніх послуг. Наприклад, представлення на сайті ПТНЗ конкретних досягнень закладу, учнів, детальна структурована інформація про соціальних партнерів з необхідними контактами, статті про заклад у пресі, онлайн опитування абітурієнтів тощо).

Упровадження маркетингових механізмів управління конкурентоспроможністю професійно-технічних навчальних закладів дає змогу:

- формувати державне замовлення на підготовку кваліфікованих робітничих кадрів з врахуванням реалій та перспектив розвитку регіонального ринку праці;

- забезпечити першим робочим місцем всіх випускників навчального закладу;

- досягти 100% виконання державного замовлення у 2013, 2014 роках;

- забезпечити розвиток навчально-матеріальної бази;

- запровадити систему заходів з енергозбереження

Науковці, керівники ПТНЗ і педагоги-практики спрямовані на пошук комплексно-системного підходу до вирішення завдань професійно-технічного навчального закладу, який охоплює всі складові його діяльності: від вивчення тенденцій розвитку економіки і ринку праці, потреб та інтересів споживачів освітніх послуг, організації профорієнтаційної роботи до забезпечення повного циклу підготовки робітничих кадрів, їх працевлаштування та створення умов для подальшого професійного і кар'єрного зростання населення регіону.

Ефективні власні зразки управлінської інноватики на науково-практичних семінарах презентують як керівники ПТНЗ – початківці, так і управлінці зі значним досвідом у сфері менеджменту професійно-технічної освіти.

Отже, аналіз досвіду науково-практичної взаємодії закладів ПТО з науковими установами на прикладі Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України вкотре засвідчує важливість та нагальність конструктивної співпраці закладів професійно-технічної освіти з науковими установами, центрами зайнятості та іншими зацікавленими соціальними партнерами у

розв'язанні актуальних проблем та впровадженні управлінських новацій в регіоні.

Перспективними напрямками науково-практичної взаємодії закладів ПТО з науковими установами є:

– розроблення та обґрунтування пропозицій щодо удосконалення законодавчих та нормативних актів, що регулюють управління професійно-технічною освітою та діяльність професійно-технічних навчальних закладів в регіоні (чітке розмежування функцій і відповідальності між різними рівнями управління ПТ; координація ресурсів, необхідних для забезпечення сталого розвитку ПТО в регіоні; диверсифікація фінансування тощо);

– розроблення та обґрунтування пропозицій щодо забезпечення конкурентоспроможності ПТНЗ (механізми маркетингового управління);

– поширення прогресивного регіонального досвіду управління розвитком ПТО та ПТНЗ в умовах конкуренції (проведення науково-практичних семінарів, круглих столів тощо);

– ініціювання, організація та проведення науково-дослідних робіт, спрямованих на дослідження та вирішення проблем управління розвитком ПТО в умовах регіонального ринку праці.

Список використаних джерел

1. Взаємодія суб'єктів управління професійно-технічною освітою: теорія і практика: Монографія. – К. : Педагогічна думка, 2012. – 303с.
2. Єльнікова Г.В. Модернізація професійного навчання персоналу організації в ринкових умовах. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/2252/2/4.PDF>. – Назва з екрану.

3. Камінецький Я. Г. Концептуальні засади розвитку соціального партнерства в системі професійно-технічної освіти України.
4. Радкевич В. Соціальне партнерство як чинник розвитку ПТНЗ в регіоні [Текст] / В.Радкевич // Професійно-технічна освіта : Науково-методичний журнал. - 2004. -N2. - С. 12-13
5. Свистун В. І. Педагогічні засади децентралізації управління професійно-технічною освітою. – Режим доступу: <http://svistunvip.blogspot.com/>. – Назва з екрану.
6. Сергеева Л. М. Управління розвитком професійно-технічного навчального закладу: теорія і методика [Текст] : монографія / Л. М. Сергеева; Нац. акад. пед. наук України, Держ. вищ. навч. закл. "Ун-т менеджменту освіти". – К. ; Херсон : Айлант, 2013. – 451 с.
7. Скульська В.Є. Сучасні підходи до проблеми наукового супроводу професійної освіти і навчання в Україні. – Режим доступу: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/13042>. – Назва з екрану.
8. Чернобук Г. Г. Плідна співпраця // Проф.-техн. освіта : наук.-метод. журн. – 2013. – № 3. – С. 20-21.